

Pedagogická fakulta MU, Poříčí 7, 603 00 Brno

Seminární práce

Bi1BK_PEST

Přírodní školní zahrady, pěstitelství, chovatelství

Téma: *Achatina fulica* -Oblovka žravá

Vypracovaly: Pacher Dagmar, UČO: 209 049,
Mikulášková Drahoslava, UČO: 208 998,
Štikarová Helena, UČO: 209 532,
Učitelství pro 1.stupeň ZŠ, KS, 4.semestr

Březen 2008

Achatina (oblovka) žravá

(*Achatina fulica*)

ZAŘAZENÍ:

Kmen: měkkýši (*Mollusca*)

Třída: plži (*Gastropoda*)

Podtřída: plicnatí (*Pulmonata*)

Řád: stopkoocí

Čeleď: achatinovití (*Achatinidae*)

Rody: *Achatina*

Druh: *Achatina fulica*

VÝSKYT:

Oblovky (rod *Achatina*) jsou největší suchozemští plži na světě. Ulita některých druhů může měřit až přes 25 cm. Jejich původním domovem jsou africké tropické lesy. Celkem je známo kolem 20 druhů a poddruhů. Nejčastěji se chová **oblovka žravá** (*Achatina fulica*). Den tráví v úkrytu pod kládami, spadáním listím nebo kameny a je aktivní v noci.

VZHLED:

Charakteristika plžů

Ulita:

První co nás u plžů upoutá, je jejich ulita. I když na první pohled působí jednoduchým a kompaktním dojmem, jedná se o celkem komplikovaný útvar. Můžeme si ji představit jako trubici vinoucí se kolem kolmé osy. Při každém otočení kolem osy o 360° vznikne jeden závit. Nejužší, nejmenší a nejstarší část ulity je její vrchol, ukončený špičkou. Od vrcholu se ulita postupně rozšiřuje až k otvoru nazývanému ústí, z něhož vylézá plž.

U většiny druhů známých plžů je ulita pravotočivá: podíváme-li se na ulitu zepředu, se špičkou nahoru, leží ústí ulity na pravé straně. Pouze několik druhů, jako např. *Archachatina bicarinata* z africké Guiney má levotočivou ulitu. Kromě velikosti a formy ulity může být důležitým znakem pro určení druhu také její zbarvení. Někdy je ovšem problém, že různí jedinci téhož druhu mají i různé zbarvení. Barva a kresba ulity je totiž částečně dědičná, ale zároveň ji ovlivňuje potrava nebo biotop, ve kterém plži žijí. U všech druhů se také objevují jedinci s albinotickou ulitou.

Tělo:

Tělo plžů je měkké, lepkavé a pokryté slizem. Je tvořeno souměrnou nohou a hlavou a nesouměrným útrobním vakem, který je uložen v ulitě. Noha se vysunuje z ulity a slouží k pohybu. Skládá se ze silné svaloviny, její břišní část se nazývá chodidlo. Na nohu navazuje vpředu hlava se dvěma páry tykadél a s ústy. Při pohybu klouže chodidlo po tenké vrstvě vylučovaného slizu. Chodidlo tak nemá přímý kontakt s podložkou, což je výhodné např. při lezení po ostrých předmětech. Plž dokáže přelézt i přes ostří nože, aniž by se zranil. Sliz má ještě další výhodu, a tou je jeho lepivost. Plž tak může lézt i po skle, viset hlavou dolů a kdo to zkusil, ví, že je celkem obtížné ho odlepit. Navíc ještě sliz zabraňuje vypařování vody z pokožky.

Na hlavě plžů najdeme dva páry tykadél. Na tom horním, který je mnohem delší než ten spodní, se nachází oči. Oko plže se skládá z čočky, rohovky, sítnice a zrakového nervu. Schopnost vidění je však u plžů velmi omezená. Oblovka nedokáže rozlišit žádné předměty a pravděpodobně nevidí barevně. Vědci zjistili, že vidí pouze na vzdálenost 5 cm. Kromě zraku jsou tykadla také sídlem čichu. Plži jsou díky němu schopni ucítit potravu až do vzdálenosti 45 cm.

Na spodní straně hlavy se nachází ústní otvor. Kdo někdy pozoroval šneky při krmení, mohl slyšet zvláštní zvuk, jakési strouhání a mlaskání. Plži opravdu svou potravu „strouhají“ pomocí pevné horní čelisti a pohyblivého jazyka s mnoha jednotlivými zoubky. Tento jazyk se odborně nazývá radula. Když si posadíte na dlaň nějakého zástupce větších druhů, můžete radulu pocítit i na vlastní kůži.

Achatina fullica neboli oblovka dravá (žravá) má tmavě hnědou ulitu se světlým žíháním, která může mít 15-20 cm. Noha může být dlouhá okolo 20 cm a je zbarvena světle hnědě, někdy až krémově. Tato dospělá achatina může vážit až půl kila. Dožívá se 4 - 7 let. Mláďata mají na ulitě tmavé tečky.

POTRAVA:

Požírá vše a nepohrdne ani uhynulými živočichy. Jeho nenasytnost se odráží i v biologickém názvu tohoto druhu. Oblovky mají velmi bohatý jídelníček, který tvoří převážně ovoce a zelenina, např. salát, okurek, jablko, brambor, banán, jahoda, hruška, meruňka, broskev, kiwi, paprika, mrkev, zelí, meloun, květák, kedluben, řepka... Vhodná je také pampeliška, jetel, tráva, různé lupeny, vařená mrkev, piškoty či granule (pro králíky/hlodavce) rozmočené ve vodě. Plži mají také velmi rádi různé sýry, tvaroh, vařená vejce, vařené těstoviny a většinou jim chutnají i psí suchary (i masové). Občas se může podat i živočišná složka – proužky libového masa, mrtvý hmyz, hovězí srdce. Krmíme přibližně každý druhý den a starší nespotřebovanou potravu pravidelně odstraňujeme, aby neplesnivěla.

Smetanka lékařská

Svlačec

Důležitým prvkem ve stravě je vápník. Je důležitý k růstu ulity a při tvorbě vajíček. Proto achatinám podáváme vápník v podobě sépiové kosti, skořápek nebo i ulity volně žijících plžů. Při nedostatku vápníku si mohou achatiny navzájem okusovat ulity. Růst poznáme podle

světlého proužku na okraji ulity. Sépiovou kost seženeme v každém zverimexu. Tu musí mít bezpodmínečně stále k dispozici (2-3 dny bez ní vydrží), protože jinak hrozí, že si navzájem obrousí ulity. Plž si potřebné množství vyhlodá. Čas od času vyhlodanou nebo znečištěnou kost odstraníme a vyměníme za novou.

Voda jako krmivo není nutná, plž ji přijímá ve šťavnaté potravě nebo se jednoduše napije ze stěny akvária. Přesto ale velkým plžům voda více než vyhovuje a je lepší ji do terária umístit (výhoda zabudování nádržky v teráriu - když zvířata vodu potřebují, mají ji stále k dispozici). Pozor – mláďatům se do odchovné nádrže miska s vodou nedává, protože by se v ní mohla utopit !

TERÁRIUM:

Ulitnatci, jak je všeobecně známo, sice nosí svůj domek přímo na hřbetě, přesto jim ale, chceme-li uchovat jejich pevné zdraví a vitalitu, musíme zajistit pohodlný příbytek vyhovující jejich potřebám.

Musíme zajistit:

1. Dostatek prostoru

Každé zvíře potřebuje pohyb, nenajdete tvora, který by si žil spokojeně v nadměrně omezeném prostoru. I „šnečí bejvák“ tedy musí být natolik prostorný, aby nijak neomezoval volný pohyb našich chovanců. Akvárium-pro jednu oblovku aspoň 30x30x30.

2. Dostatek čerstvého vzduchu

Aby příliš rychle nehnula potrava, netvořila se plíseň a neumírali šneci, musíme zajistit přívod čerstvého vzduchu do plži obývaného prostoru po celý den. Docílíme toho dostatečně velkými otvory ve víku terária a větráním místnosti, ve které je umístěno, nebo přiměřeně velkými oky v pletivu. Snažíme se také docílit ustálené pokojové teploty.

3. Dostatek vlhkosti

Plži se snaží před suchem co nejlépe chránit, a proto se při horkém počasí často ponoří do stavu zvaného estivace. Upadají tak do spánku, aby se vyhnuli přílišné ztrátě vlhkosti. Možná tak najdete v létě své šneky schované pod kameny, kůrou nebo v mechu, který je přímo zásobárnou vlhkosti, v ulitě zalepené tenkou blánou ze slizu. Není vhodné měkkýše přes den při takovém počasí budit vodou, nejlépe uděláte, necháte-li je spát a počkáte si na večer. Dostatek vlhkosti zajistíme pravidelným kropením 2x denně (ráno a večer, kdy jsou hlemýždi nejvíce aktivní), umístěním mechového porostu do terária (zadržuje vodu) a důmyslnými schovkami z přírodních větví, kamenů, listů nebo kůry, kam se mohou ulitnatci ukrýt. Při nízké vlhkosti se plži zahrabávají do substrátu a zavíčkují se vápenitou blankou, která je chrání před vyschnutím. Pokud se rozhodneme umístit jezírko, měla hladina vody v něm dosahovat ke kořenům dlouhých tykadel (nebezpečí utonutí ve větší hloubce). Když v létě vyndáme Achatiny na mírný teplý deštík nebo jim umožníme "vycházku" v mokřem trávníku (bez chemických postřiků), budou očividně šťastné. V chladnějších měsících je můžeme občas vyndat z terária a v ruce pokropit odstátou vodou.

Jako podklad je nejvhodnější použít lignocel (kokosová drť), který výborně drží vlhkost, kterou tyto plži velice potřebují. Ideální vrstva substrátu pro dospělé plže je kolem 4-5 cm. Vlhkost (70-80%) udržujeme pomocí rozstříkovače na rostliny naplněného vodou. Přibližně jednou za dva až tři týdny čistíme celé terarium a měníme substrát.

POHLAVÍ:

Pohlavní dospělosti oblovky dosáhnou asi v 1-1,5 roce. Jsou to hermafroditi, to znamená, že u nich neexistují samci a samice. Každý jedinec má samčí i samičí pohlavní buňky. K rozmnožení přesto potřebují partnera, kteří se navzájem oplodní.

ROZMNOŽOVÁNÍ:

Při páření se dva plži položí vedle sebe a propojí se pohlavním orgánem, který mají umístěný na pravé straně těla za tykadlem. Po 3–4 týdnech každý z nich naklade 40–200 kusů vajíček. Oblovky kladou vajíčka do země. Zpola se zavrtají do půdy a vyhloubí do ní jakousi komoru. Zevnitř ji vyztuží slizem a nakladou do ní vajíčka. Jak malé oblovky rostou, okusují skořápku vajíčka a tím ji zeslabí natolik, že při určité velikosti plžů praskne a mládě se tak bez větších problémů dostane ven. Postupně pak spořádá celý zbytek vajíčka. U oblovky žravé jsou vajíčka velká 0,5 cm a jsou bílá až bíložlutá. Když se oblovky vylíhnou, jejich ulita měří asi 4 mm. Po vylíhnutí zůstávají ještě v hnízdě, takže když se objeví na povrchu, jsou již o něco větší, než bylo vajíčko. (Vajíčka můžeme vybrat a přemístit do jiné nádoby, ve které udržujeme stejné klima jako u dospělců. U nedobře zahrabaných vajíček totiž někdy hrozí, že vajíčka dospělci poškodí a nebudou mít potřebné klima k vylíhnutí – tzn. hlavně vlhkost.) Malé oblovky se začnou líhnout po 14 a více dnech a těsně po vylíhnutí mají velmi světlou schránku – průhledně žlutou beze skvrn. Tělička čerstvě vylíhlých oblovek jsou bílá. S postupem času, jak oblovky rostou, se poměrně rychle začnou vybarvovat – tmavne jim ulita a začínají se tvořit skvrnky a pruhy, které se nakonec mění v pruhy dospělých jedinců. Ulita mladých oblovek vypadá podstatně jinak než ulita dospělců (je značně světlejší a ze začátku může mít i jiný vzor). Barva těla malých plžů se také mění. Zpočátku je tělíčko bílé, potom se začne vybarvovat horní část šedočerně a postupně se pak začíná vybarvovat celý plž až do barvy dospělého jedince. Jakmile zpozorujeme, že malé oblovky vylézají na povrch, je nejlepší celou snůšku vybrat a přemístit ji do menší plastové krabičky (- její velikost záleží na velikosti a počtu mláďat). Zároveň tak získáme přehled o velikosti snůšky, celkového počtu vylíhlých jedinců a počtu neoplozených vajíček (i taková se zde najdou, je jich však minimum).

ZIMOVÁNÍ:

Krásné léto žravých hlemýždů nám přinese samé radosti, neplatí to ovšem o jiném ročním období-o zimě. Jak jistě víte, hlemýždi přečkávají zimu v tzv. zimním spánku, kdy si zalepí "vchod" (prostor mezi obústím) pevnou blánou z uhličitanu vápenatého (zavíčkují se), zahrabou se do hlíny a několik týdnů hibernují. Napomoci tomuto procesu můžeme tím, že budeme postupně snižovat teplotu a množství krmiva. Plži po dobu přirozeného odpočinku nabерou sílu a lépe se příští rok množí. Zimování není však podmínkou.

MANIPULACE:

Pokud chceme plže zvednout z mokrého povrchu, uchopíme ho za nejširší část ulity (tzn, tam, kde je více závitů). Pokud bychom totiž tlačili na schránku v blízkosti obústí, hrozilo by (hlavně u mladých plžů) porušení - ulita zde dorůstá. Pokud hlemýžď zvedáme z povrchu suššího, možná půjde těžce "odlepit" a my opět riskujeme s jeho zdravím. Nabídneme mu tedy ruku, případně se dotkneme prsty jeho hmatových tykadel, aby si jí všimnul, a část nohy nadzvedneme. Poté bude snazší a bezpečnější oblovku odlepit.

NEMOCI:

V zajetí nepředstavují tito plži žádné nebezpečí. Ve volné přírodě se však stávají hostitelem hned několika parazitů a mohou tak na člověka přenášet nebezpečné nemoci. Parazit rodu *Angiostrongylus cantonensis* je přenašečem meningitidy.

ZAJÍMAVOSTI:

Sliz hlemýždů má podle nejnovějších výzkumů blahodárný vliv na lidskou pokožku.

Oblovka žravá byla před dvaceti lety importována z východní Afriky do Brazílie, aby obohatila nabídku místních gurmánských restaurací. Jejich návštěvníci však africkou pochoutkou nakonec pohrdli a dali přednost klasickým hlemýždům. Nesnědené oblovky unikaly z chovů do volné přírody a začaly se nekontrolovatelně množit. Obří plž se navíc v Brazílii dostal do potravního řetězce. Požírají je hadi a krysy, aniž by ovšem nějak výrazně přispěli k jejich hubení.

Oblovka, jež patří k plžům chovaným v teráriích, se mezitím z východní Afriky rozšířila na většinu ostrovů Tichého a Indického oceánu.

Fiaskem skončila snaha vyhubit žravého hlemýždě na ostrovech Francouzské Polynésie.

Oleacině růžové (plži, který ho měl zlikvidovat), se zde zalíbilo natolik, že postupně vyhubila šestapadesát z jednašedesáti místních druhů hlemýždů. Oblovka žravá však přežila.

Zdroje informací:

- svetpriroda.blog.cz
- planetazvirat.blog.cz
- www.aquapage.cz
- www.denik.cz
- blogzviratek.blog.cz